

1300 ГОДИН У ПЕКЕЛЬНОМУ НЕБІ ВІЙНИ (Олександр Гнатович Молодчий 1920 – 2002)

Восени 1943 року 1-а гвардійська Червонопрапорна дивізія авіації дальньої дії перебазувалась на Количівський аеродром поблизу Чернігова. Льотний її склад розквартирувався у селі Лукашіївка. Ознакою дивізії було те, що тут командиром ескадрильї служив двічі Герой Радянського Союзу, двадцятидвохрічний Олександр Молодчий. Коли пілоти прибули на Чернігівщину, він отримав нове призначення на посаду льотчика-інструктора дивізії з техніки пілотування. Але на прохання Героя за ним залишили літак і екіпаж. З цим колективом Олександр Молодчий бив ворога до дня Перемоги. З Количівського аеродрому літали хлопці на Кенігсберг, Данціг, Тільзит, Берлін і скидали на ворожі об'єкти багатотонні бомби.

Після виконання бойових завдань пілоти і штурмани зустрічались з представниками організацій та установ визволеного Чернігова. Чекали на них й у редакції обласної газети "Деснянська правда". Одна з таких зустрічей завершилася публікацією на сторінках "Деснянки" статті "В ім'я Батьківщини" за підписом двічі Героя Радянського Союзу майора Олександра Молодчого. Йшлося у ній про керований ним екіпаж літака "Олег Кошовий", названий так на честь уродженця Прилук, героя Краснодарського підпілля. Саме на цій машині Молодчий літав у глибокий тил ворога. Знайшов автор теплі слова і на адресу інших екіпажів своєї дивізії. Просив чернігівців допомагати фронту, аби скоріш розбити клятих фашистів.

Напередодні нового 1944 року Олександрові Молодчому запропонували навчання у військовій академії. Він категорично відмовився. Командир ескадрильї, у складі якої було шість Героїв Радянського Союзу (один

з них – штурман екіпажу Сергій Куликов), не міг залишити бойових друзів. Адже разом з ними Молодчий пройшов крізь пекло і пам'ятав про це усе життя.

Вони першими бомбили Берлін (зліва направо): Герої Радянського Союзу М.Симонов, О.Молодчий, Д.Чумаченко. 1942 р.

Війну він зустрів професійним льотчиком. За його плечима були Луганський аероклуб (Олександр народився у цьому місті 27 червня 1920 року) і школа пілотів, по закінченні якої 1938 р. юнак одержав диплом військового льотчика і звання молодшого лейтенанта. Останній передвоєнний рік Олександр Молодчий служив у 100-му авіаполку і літав на бомбардувальнику дальньої дії ДБ-3.

Війну зустрів у Підмосков'ї, де дислокувалася дивізія уславленого льотчика, Героя Радянського Союзу, комбрига Михайла Васильовича Водоп'янова. 18 вересня 1941 року бомбардувальний авіаполк, у якому служив Олександр Молодчий, одержав наказ провести розвідку і знищити скупчення ворожих військ у районі міста Дем'янська Новгородської області. Перешкоджала пілотам вкрай несприятлива погода.

У тому бою Олександр Молодчий, якому ледь виповнився двадцять один рік, виявив чоловічу мужність, здібність не схибити у важких умовах, тим більше у повітрі. Німці підбили його літак. Побачивши шлейф вогню, ворожі зенітники вирішили, що машині кінець і припинили вогонь. Нелюдсь-

кими зусиллями Молодчий вирівняв літак, загасив пожежу і на пораненій машині дотягнув до рідного аеродрому. Так відбулося його перше бойове хрещення.

За кілька днів літак відремонтували, і Олександр вилетів на нове завдання. Цього разу у центрі його уваги був залізничний вузол Унеча Брянської області (до революції він входив до Чернігівської губернії). Стояла ясна сонечна погода. Без прикриття винищувачів, таким був наказ командира полку, пілоти вилетіли на завдання. Проте сталося непередбачене. Два літаки з ланки Молодчого вийшли з ладу і змушені були повернутися на авіабазу. У повітрі залишився лише його екіпаж. Відбувся двобій з двома "месерами", який завершився вдало для радянських льотчиків.

Потім були Псков, Смоленськ, Рославль, Вітебськ, нічні польоти на Новгородський залізничний вузол. Тут вперше Олександр Молодчий скинув освітлювальні авіабомби, які орієнтували екіпажі на ціль і заважали ворожим зеніткам вести прицільний вогонь. Знижувалась також ефективність прожекторів противника.

З початком жовтня 1941 року посилились запеклі бої за Москву. Аби уповільнити наступ фашистів на столицю, Олександр Молодчий літає у глибокі тили ворога – Вітебськ, Каунас, Калінін, Могильов. Іноді двічі за ніч

Секретар Чернігівського обкому КПУ М.І. Агєєнко вітає О.Г. Молодчого з 60-річчям від дня народження. 1980 р.

О.Г. Молодчий з курсантами і викладачами Чернігівського вищого військового авіаційного училища льотчиків з нагоди його 40-річчя. 1991 р.

піднімає він свій літак, аби скинути смертоносний вантаж на військові об'єкти окупантів.

У боях на Калінінському фронті він знову опинився на межі життя і смерті. Літак Молодчого був серйозно пошкоджений. Він наказав екіпажу покинути охоплений полум'ям бомбардувальник, а сам боровся за його збереження. Але врятувати машину не судилося. Він опинився на землі обпалений, травмований, але живий. Олександр врятував екіпаж і разом з ним повернувся до рідного полку.

За цей вчинок Олександр Гнатовичу Молодчому 22 жовтня 1941 року було присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Своє нагородження він відзначив, як командир ескадрильї, бомбардуванням ворожого аеродрому, на якому, за даними партизанської розвідки, було знищено двадцять сім літаків, склад пального та боєприпасів противника.

Влітку 1942 року екіпаж Героя Радянського Союзу Молодчого нищив ворожі бензосклади на станції Брянськ, воїнські ешелони фашистів з живою силою і технікою, артилерійські склади на залізничній станції Курськ. На рахунок пілотів виявилось 9 танків, близько 200 автомашин, 7 паро-

возів, 500 вагонів, 31 дальнобійна гармата і понад 400 ворожих солдатів і офіцерів.

У серпні 1942 року літаки авіації дальньої дії відчутно бомбардували Кенігсберг, Бухарест, Данціг, Будапешт, Тільзит, Штеттін – міста, які вважалися глибоким і недоступним тилом фашистів. Диктор Всесоюзного радіо Юрій Левітан, до голосу якого прислухалася уся країна, сповістив про вдале бомбардування цих ворожих оплотів, здійснене нашими льотчиками 19 серпня 1942 року. Серед тих, хто відзначився, він назвав ім'я Героя Радянського Союзу капітана Молодчого.

У ніч з 26 на 27 серпня 1942 року керований ним екіпаж вилетів на Берлін. Цей політ був узгоджений з головним маршалом авіації Олександром Головановим. За його наказом, а він виконував розпорядження Ставки Верховного Головнокомандування, було відібрано для цієї мети двісті кращих екіпажів дальніх бомбардувальників. Серед них – екіпаж Олександра Молодчого.

Унікальність польотів на Берлін полягала у тому, що вони відбувались за складних метеоумов. До того ж, гітлерівську столицю оточували три смуги протиповітряної оборони. У кожній – близько тисячі зенітних гармат, десятки радіолокаційних станцій, велика кількість прожекторних установок, аеростатні загородження, аеродроми нічних винищувачів. Нелегко було здолати і відстань у 3000 кілометрів за 10-12 годин. Перший політ Олександра Молодчого на Берлін виявився вдалим за інших екіпажів завдяки майстерності штурмана Сергія Куликова. Він добре знав німецьку мову. Тому налаштував радіокомпас бомбардувальника на одну з радіостанцій Берліна. Так орієнтувався літак у потрібному напрямку. А потім - повідомлення штурмана: *“На підході – Берлін !”* За декілька хвилин літак Молодчого потрапляє під ворожий вогонь.

Командир екіпажу поспішає доповісти Центру про виконане завдання. Наказує штурманові передати радіограму відкритим текстом. Її прийняла радіостанція імені Коменгерну, *“Москва. Кремль. Товарищу Сталіну. Находимся над Берлином. Задание выполнено. Молодчий.”* А потім відбулась повна драматизму дуель, у якій перемогли майстерність і мужність радянського льотчика. Сили надала радіограма з Центру: *“Вас поняли. Благодарим. Желаем счастливого возвращения.”* Дійсно, повернення додому було щасливим і радісним.

Упродовж 29 серпня – 10 вересня 1942 року екіпаж Олександра Молодчого ще двічі брав участь у масованих і вдалих бомбардуваннях Берліну. До кінця сорок другого він здійснив 145 бойових вильотів. Командир ескадрильї 2-го авіаполку 3-ої гвардійської авіаційної дивізії дальньої дії

О.Г. Молодчий з зятем, полковником авіації Т. Кузнецовим біля макету надзвукового міжконтинентального ракетноносця Ту-160, який носить ім'я Героя. 2000 рік

гвардії капітан Олександр Гнатович Молодчий 31 грудня 1942 року відзначений другою Золотою Зіркою Героя Радянського Союзу.

Необхідно зауважити, що на самому початку війни наші льотчики злітали з авіабази на острові Саарема в Естонії у напрямку Берліна і кілька разів бомбили німецьку столицю. Хоча Герінг запевняв Гітлера, що жодна ворожа бомба не впаде на місто. А Геббельс переконував світ, що то були не радянські льотчики, а пілоти Великої Британії. Присягнувся, що нальоти радянської авіації ніколи не повторяться. Проте повторилися. І це зробив український хлопець, двадцятидворічний командир ескадрильї та екіпажу Олександр Молодчий.

А далі він бив фашистів у районі Сталінграда, Ростова-на-Дону, на Курській дузі. Ескадрилья під його командуванням здійснила вдале бомбардування військово-морських баз про-

тивника у Фінській і Ризькій затоках, знищила військово-промислові об'єкти у районі Ленінграда, Хельсинки, Кенігсбергу, Тільзиту.

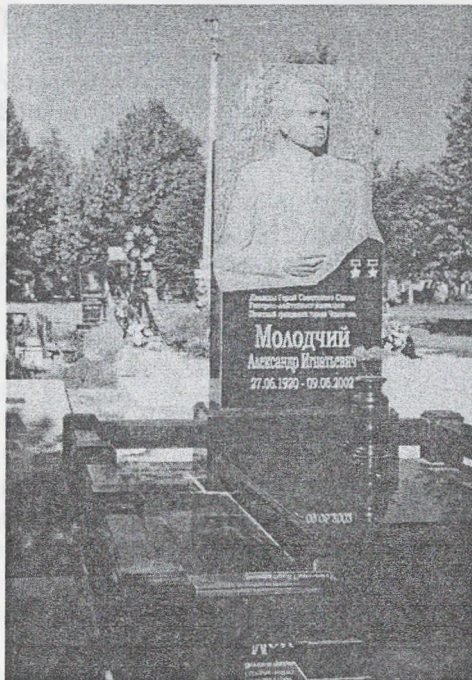
Заключними акордами бойової біографії ушлявленого льотчика, нагородженого кількома орденами Леніна, Червоного Прапора, Олександра Невського, Вітчизняної війни I-го ступеня, Червоної Зірки, Богдана Хмельницького III-го ступеня, стали ще п'ять успішних бойових вильотів на берлінському напрямку, за якими незабаром прийшла довгоочікувана Перемога. За роки війни Олександр Молодчий налітав 600 тис. кілометрів, здійснив 311 бойових вильотів, з них – 273 нічних, провів у пекельному небі війни 1300 годин, скинув на ворога понад 4 тис. бомб загальною ва-

гою більше 500 тонн. Таким виявився внесок двічі Героя Радянського Союзу Молодчого у Перемогу.

Він двічі, 3 листопада 1943 року і 13 травня 1944 року, за видатні заслуги представлявся командуванням до третьої Золотої Зірки Героя, але нагородні листи “загубились” у затишних московських кабінетах байдужих і заздрісних військових чиновників. Пізніше, довідавшись про це, двічі Герой Радянського Союзу, учасник оборони Чернігова 1941 р., маршал Іван Христофорович Баграмян напише у своїх мемуарах: “У кожного героя – свій подвиг. Іноді він зверхує його за кілька хвилин, іноді навіть секунд. У Олександра Молодчого він продовжувався всі 1418 днів і ночей.”

... Так що розлучився він зі своїми побратимами лише після війни. Тоді й розкидала їх доля по країні. Олександр Гнатович став слухачем Військової академії Генштабу. По закінченні навчання перебував на командних посадах у Військово-Повітряних Силах, освоював, літав і вдосконалював сучасну авіатехніку, навчав молодих авіаторів. У 1965 році генерал-лейтенант Молодчий за станом здоров'я звільнився у запас. Оселився у Луганську, місті свого народження і дитинства. Але вабив Чернігів, і він переїхав сюди назавжди. Тут очолив військово-патріотичний клуб “Патріот”. Був бажаним гостем у військових частинах, робітничих колективах, студентських та учнівських аудиторіях. У Чернігові Олександр Гнатович написав дві книги “У палаючому небі” і “Літак іде у ніч”, які є своєрідними спогадами про минулу війну.

Олександр Гнатович – єдиний двічі Герой Радянського Союзу, що мешкав у Чернігові. Ним пишалися і поважали за мужність на фронті, за скромність, привітність і непідробне почуття гумору. 25 серпня 1983 року йому присвоєно звання Почесного громадянина Чернігова.

Пам'ятник у Чернігові двічі Герою Радянського Союзу, легендарному льотчику і Почесному громадянину Чернігова О.Г. Молодчому

Пам'ятаю нашу першу зустріч із Олександром Гнатовичем. Вона сталася наприкінці 1976 року. Тоді як раз завершувалася робота над колективним збірником нарисів про Героїв Радянського Союзу, народжених на Чернігівщині. Принесли Молодчому рукопис на рецензію. Він нам не відмовив. А за кілька днів запросив до себе. Його поради були слухними і коректними. Незабаром книга "Героєв подвиги бессмертны" побачила світ з передмовою ушавлених льотчиків Олександра Молодчого та Сергія Руденка.

На жаль, у червні 2002 року Олександр Гнатович помер. На могилі Героя у Чернігові встановлено пам'ятник. Він єдиний льотчик, ім'я якого носять сьогодні важкий бомбардувальник ТУ-22-М3 Військово-Повітряних Сил України та надзвуковий міжконтинентальний ракетноносець ТУ-160 ВПС Російської Федерації. Пам'ять про Олександра Гнатовича збережено в назві однієї з вулиць Чернігова: колишня Східночеська тепер носить його ім'я. А на будинку по вул. Щорса, де він жив, встановлено меморіальну дошку.

Чотирнадцять хвилин

**Двічі Герою Радянського Союзу Олександр Молодчому,
який у 1942 році на своєму літаку прорвався
крізь ворожі заслони і бомбив фашистський Берлін**

Він летів на Берлін
В цілім світі один,
А внизу не пройти –
Все фронти і фронти,
Скрізь палала земля –
Поблизу і здаля.
А зеніток юга
Фюзеляж обляга,
Кида в небо літак,
Як гарячий мідяк.
І літак вже, як мить,
Над Берліном висить.
Одна бомба, друга
В ціль берлінську ляга,
А зеніток вогонь
Б'є у серце його.
І прожекторів шал
Розпіка наповал.
У нестямі Берлін

Чотирнадцять хвилин.
Б'є Молодчий Берлін
Із повітря один
Чотирнадцять хвилин –
Мить вогнених вершин.
Повертатись назад
У повітряний ряд,
А гроза зусібіч
І снаряди – навстріч.
Та пілот доліта
До свого гнізда,
І на грудях світа
Золотая зізда.
Чотирнадцять хвилин...
Нехай знає Берлін...
Нехай знає весь світ
Про безсмертний політ.

Яків Ковалець